

Med Nordøstgrønland menes i denne publikation meget præcist området på Grønlands østkyst mellem 71°30' og 77°30' nordlig bredde. Det er overhovedet kendetegnende for værket: præcision.

Grundformen i værket er en registrering af samtlige bygninger opført i perioden i dette område med henblik på fangstvirkosomhed, ekspeditioner og overvågningsvirkosomhed, og andre bygninger findes der ikke. Hver bygning er angivet med dens dimensioner, hvornår den blev rejst af hvem, og hvem der år for år har overvintret i den. Der er fotografier af hver station og hver hytte, hvis et sådant findes, og det gør der for de flestes vedkommende. Desuden er der på kort over området indtegnet nøjagtigt, hvor bygningerne lå.

Materialet er gravet frem fra al eksisterende litteratur, synes det, samt arkivfonde i Arktisk Institut i København, Norsk Polarinstittutt i Oslo, Rigsarkivet i Oslo, Naval Historical Center i Washington D.C. samt private arkiver. Selv de enkelte pakker er anført ved nummer og titel. Et særligt kapitel opregner alle ekspeditioner til området, også før 1908, ligesom der kort og koncist er gjort rede for de fangstkompagnier, der opererede i området. Gode indekser gør anvendeligheden optimal.

Registreringen virker komplet. Ikke alene de danske, men også de norske stationer er registreret, endogså den tyske vejrstation under Anden Verdenskrig med hele dens bemanning er opregnet.

Der er tale om en guldgrube for personalhistorie. Det skulle være umuligt at have opholdt sig i dette område uden at være registreret hos Schmidt Mikkelsen. På s. 281 finder vi således Jørn Eierst Riel på Ella Ø som telegrafist i vinteren 1951-52, men hverken før eller siden. Dette ophold har det læsende publikum i Danmark jo siden fået fuld udbytte af. Enhver fremtidig beskæfti-

gelse med aktiviteten i området vil have lige så stort udbytte af Schmidt Mikkelsens imponerende registreringsarbejde og Dansk Polarcenters forbilledlige udgivelse af det.

Axel Kjær Sørensen

Martin Paldam: *Grønlands økonomiske udvikling. Hvad skal der til for at lukke gabet?* (Aarhus Universitetsforlag, 1994). 204 s.

Sidste gang en fagøkonom beskrev Grønlands økonomi i en større fremstilling var i 1963, hvor Mogens Boserup med bistand af Viggo Svendsen udgav *Økonomisk Politik i Grønland*. Nærværende udgivelse af professor i økonomi ved Aarhus Universitet, Martin Paldam, har meget til fælles med den forrige. Begge forfattere er specialister i udviklingsøkonomi med erfaringer fra arbejde i udlandet. Begge har bund i den økonomiske analyse, så godt det nu kan gøres med den eksisterende statistik, og begge siger nogle »sandheder«, som samtiden ikke bryder sig meget om. Boserup advokerede for nedlæggelse af sproget grønlandsk, fordi det gjorde alting dyrere. Paldam kommer en passant omkring det samme og sætter endda tal på. Han skønner, at det koster danskerne 2% af bruttonationalproduktet (BNP) at tale dansk, og grønlænderne 5% at tale grønlandsk. I modsætning til Boserup har han dog ingen forslag om, at grønlandsk skal sættes i skammekrogen. Derimod er det blevet taget ilde op i Grønland, at Paldam beregner omkostningerne ved at holde liv i bygderne til netto 7% af BNP, og hvis alternativet var beskæftigelse i den moderne sektor hele 20%. Det er med urette blevet tolket som et forslag om at affolke bygderne.

Kernen i Paldams analyse er en beskrivelse af Grønlands økonomi i natio-

nalregnskabsbegreber, og en tillægsgevinst er udarbejdelse af en så omfattende nationalregnskabstatistik for Grønland, at den udgives separat (Martin Paldam og Ulrik Strindbæk: *The Gross Domestic Product of Greenland 1955-1992*, Skrifter fra Aarhus Universitets Økonomiske Institut, 32, 1994).

Analysen når nogle markante resultater. Hvis Grønland skulle leve af egen produktion uden tilskud fra Danmark, ville det blive på niveau med Portugal, altså mellem den rigeste tredjedel af verdens lande. Det synes han vist ikke er så slemt. Hvis man medtager den af tilskuddet afledte produktion, ville niveauet blive som i England, og tager man al offentlig og privat forbrug og investering med, det som i økonomisprog hedder absorptionen, er niveauet næsten som i Danmark, altså mellem den rigeste tiendedel af verdens lande (s. 28).

Paldam ved meget vel, hvad Grønlandspolitikken er og længe har været. Han har selv forhørt sig hos politikerne og fået bekræftet, at målet er en levestandard på niveau med Danmark, baseret på egen produktion. Indtil det kan lade sig gøre, opretholdes forbruget – i videste forstand – ved tilskud fra Danmark. Denne models økonomiske konsekvenser har han megen skepsis til overs for. Ethvert land, der modtager en i forhold til egen produktion stor overførsel udefra, kommer til at lide af »den hollandske syge« (fænomenet kaldes sådan, fordi det først blev beskrevet i forbindelse med de store olie- og gasfund i Holland. Det vil sige først, hvis man velvilligt ser bort fra den velkendte spanske erfaring med sølvoverførslerne fra Amerika i det 16. århundrede). Det vil sige et for højt pris- og lønniveau, der gør det umuligt at producere varer til et normalt marked. Den produktion vil blive udkonkurreret af niveauet i den offentlige sektor, der følgelig vokser sig stor. Kun staten, in casu hjemmestyret,

har midler til at sætte noget i gang, og midler til at dække det underskud, der uvægerligt kommer med det herskende pris- og lønniveau.

Veloplagt tager Paldam fat på at beskrive de økonomiske mekanismer, der lader omkostningerne vokse og skruer niveauet op. Han finder således, at prisniveauet i Grønland er godt 20% højere, end den lange transportvej og de mange små samfund kan forklare. Han ser hovedproblemet i, at det normale marked er sat ud af spillet. Eksemplerne hentes viden om. Således i Mellemøstens olie-lande og i koncessionerede flyselskabers billetpriser. Disse skal jo betale for de flotte hovedkontorer på verdens hovedstrøg og »pilotaflønninger, der er 2-3 gange en skolelærers, som har en tilsvarende uddannelse og en mere ansvarsfuld stilling« (s. 155).

Det gab, som titlen taler om skal lukkes, er gabet mellem absorptionen og den ustøttede egenproduktion. I dag udgør egenproduktionen en tredjedel af absorptionen, så der er lang vej op. Paldam tror ikke på, at fiskeriet kan løfte opgaven. Fisk er en endelig ressource, der oven i købet nu er stagnerende i Grønland. Hvis minedrift skal kunne klare det, kræver den et omfang 120 gange større end den seneste i Marmorilik og vil resultere i en tredjedel af befolkningen beskæftiget direkte og indirekte med det. Det synes også lidet realistisk. En farbar udvej kunne turismen være. Det ville blot kræve 100.000 turistrejser på årsbasis.

Det er værd at bemærke, at Paldam ud fra Verdensbankerfaringer hævder, at en hestekur med bortfald af tilskud og fald til portugisisk niveau ikke nødvendigvis vil føre til vækst fra det niveau, men med sikkerhed til store sociale omkostninger.

De økonomiske analyser i bogen er sagligt funderede på rimeligt solide undersøgelser, så med anerkendelse af ak-

siomet om markedsøkonomiens overlegenhed kan der ikke indvendes stort mod konklusionerne. Det kan der derimod mod de øvrige sociologiske, kulturelle, politiske og historiske udredninger, der er hentet ind som støtte og garniture til hovedærindet. De synes mere tilfældige uden egentlig metode til at vurdere dem. I hvert fald står de uargumenterede. Dem bør ubefæstede sjæle ikke fæste lid til, men de er tit meget fornøjelige. Et enkelt sted vil jeg dog anholde en for sjusket læsning af littera-

turen. Det hævdes side 84, at »kulminen (i Qutdligssat) mest var et krigsfænomen, der fortsatte til 1972 som et beskæftigelsesprojekt«. Den dårlige økonomi i de seneste år er rigtig nok, men minen åbnede faktisk i 1924 og producerede frem til slutningen af 1950'erne cirka 5.000 tons om året. Herefter sprang produktionen op med faktor 6 og blev på det niveau til kort før den lukkede. Det kan ikke kaldes 'mest et krigsfænomen'.

Axel Kjær Sørensen